

Linnéuniversitetet

Kalmar Växjö

Självständigt arbete 15 hp

Vad påverkar elevers uppfattning om hur väl de behärskar svenska?

*-En studie med fokus på SES och
motivationens roll för färdigheter i
svenska som andraspråk*

Författare: Sara Holmström

Handledare: Annika Andersson

Examinator: Päivi Juvonen

Termin: vt 2018

Ämne: Svenska som andraspråk

Nivå: Grundnivå

Kurskod: 2SS10E

Titel på engelska: What affects students
perception of their proficiency of Swedish as
a second language?

Sammandrag

Syftet med denna studie var att undersöka vilken av prediktorerna motivation och socioekonomisk status (SES) som är mest betydande för en effektiv andraspråksinlärning hos gymnasieelever i åldern 16-19 år. Hypotesen var att motivationen skulle vara den mest betydande faktorn då min erfarenhet som lärare har varit att de mest motiverade eleverna lyckas bättre i språkutvecklingen än de mindre motiverade eleverna. Någon effekt av SES har däremot inte uppmärksammats. Studien gjordes genom en kvantitativ metod i form av en enkätundersökning som genomfördes på tre skolor i södra Sverige där tre uppsatsskribenter med olika frågeställningar samverkade i utformandet och genomförandet av enkätundersökningen. Medelvärden av respondenternas SES relaterades till hur högt de skattade sin behärskning av svenska. Likaså relaterades motivationen att vilja lära sig svenska till hur högt de skattade sin behärskning av svenska. Studiens resultat bekräftade hypotesen att motivationen var den mest avgörande prediktorn för en effektiv svenska som andraspråkutveckling.

Nyckelord

Svenska som andraspråk, motivation, socioekonomisk status (SES)

Innehåll

1 Inledning	3
2 Syfte och frågeställning	4
3 Teoretiska utgångspunkter/Teoretisk bakgrund	5
4 Tidigare forskning	5
5 Metod och material	7
5.1 Val av undersökningsmetod	7
5.2 Urval och avgränsningar	8
5.3 Genomförande.....	9
5.4 Bearbetning av material och analysmetod	10
5.5 Forskningsetiska aspekter	11
5.6 Reliabilitet och validitet	11
6 Resultat och analys	12
7 Diskussion	13
7.1 Resultatdiskussion	13
7.2 Metoddiskussion.....	14
7.3 Slutsatser.....	15
7.4 Vidare forskning.....	15
Referenser	17
Bilaga A	19
Bilaga B	23

1 Inledning

Jag undervisar svenska som andraspråks elever på en gymnasieskola i södra delen av Sverige. Eleverna jag undervisar har olika etniska bakgrunder, olika modersmål och varierad vistelsetid i Sverige, vilket innebär att de har olika förutsättningar att uppnå godkända kunskapskrav i svenska och i skolans övriga ämnen. I min undervisning har jag därför ställt mig frågan om det finns en relation mellan effektiv svenska som andraspråksutveckling och elevers lärande i alla ämnen. Eftersom en fullgjord och godkänd gymnasieutbildning skulle kunna underlätta för ungdomarna att komma in på arbetsmarknaden kan detta räknas som en framgångsfaktor. Dock ställs krav på goda svensk-kunskaper för att klara av gymnasieutbildningen (Fredriksson, Lindvert & Modin, 2015). Då eleverna snabbt behöver utveckla det svenska språket för att nå kunskapskraven både i svenska och i övriga kurser, upplever jag ett behov av att bättre förstå prediktorerna för en effektiv svenska som andraspråksutveckling.

Vissa gymnasieelever verkar lära sig ett andraspråk snabbare och andra långsammare, men vad är det egentligen som påverkar inlärningshastigheten? Tidigare studier har påvisat den socioekonomiska statusens (SES) betydelse för en snabb och effektiv språkutveckling (Golberg, Paradis & Cargo, 2008; Oller, Pearson & Cobo-Lewis, 2007). Med SES åsyftas faktorer som utbildning, yrke och inkomst samt föräldrarnas utbildnings- och yrkesbakgrund (Abrahamsson & Bylund, 2012). Framför allt mödrars utbildningsnivå har påvisats ha betydelse för barns språkförmåga (Hoff, 2003), vilket är det som SES refererar till i denna studie. Detta beror på att mödrar med högre utbildningsnivå ger barnen bättre språkförutsättningar eftersom de har en mer stimulerande språklig input än mödrar med lägre utbildningsnivå (Hoff, 2003). Tidigare forskning har funnit att föräldrarnas sätt att samtala med sina barn när det gäller meningsbyggnad, ordval och längden av meningar påverkar barns språkutveckling. Föräldrar från högre SES använder exempelvis mer avancerade ord och komplex meningsbyggnad än vad föräldrar från lägre SES gör, vilket främjar barnens språkutveckling (Bernstein, 1961; Chondrogianni & Marinis, 2011; Damber, 2010; Hoff, 2003). Förutom SES har det konstaterats att elevers grad av motivation påverkar språkutvecklingen och inlärningshastigheten (Masgoret & Gardner, 2003).

Även om både SES och motivation har visat sig påverka språkutvecklingen saknas studier gällande hur stor betydelse var och en av dessa faktorer har för språkutvecklingen (Chondrogianni & Marinis, 2011). Dessutom finns det inte mycket klassrumsforskning gällande effektiv andraspråksutvecklande undervisning genomförd i Sverige (Axelsson &

Magnusson, 2012). Istället är många teorier baserade på kunskap som är grundad i internationella studier där andraspråksinlärningen fokuserar på framför allt inlärning av engelska. Det kan innebära att dessa undersökningar kan vara svåra att applicera på personer som ska lära sig svenska. Förutom detta problem finns det inte särskilt mycket forskning gjord på en äldre population, utan tidigare språkstudier är ofta koncentrerade på barns språktillägnande (Axelsson & Magnusson, 2012; Nelson Wareborn, 2004).

Enligt ovan finns det ett behov av att få klarhet i vilken prediktor som är starkast för att lärare bättre ska kunna tillgodose elevernas svenska som andraspråksutveckling på ett effektivt sätt. Dessutom talar den uppenbara bristen på studier av en äldre populations språkinlärning speciellt av svenska, för vikten av den studie som presenteras i denna uppsats. Mer specifikt har jag valt att undersöka betydelsen av de två prediktorerna motivation och SES för gymnasieelevers uppfattning av hur väl de behärskar svenska.

Min förhoppning är att denna studie ska leda till en vidgad kunskap om vad som är mest avgörande, elevers motivation eller föräldrarnas utbildningsnivå, för goda färdigheter i svenska. Denna vetskap kan sedan förutom en större förståelse för vad som krävs för att dessa elever ska lära sig svenska som andraspråk på bästa sätt, leda till utvecklandet av effektivare metoder för undervisning av flerspråkiga elever i alla ämnen.

2 Syfte och frågeställning

Syftet med studien är att undersöka vilken av prediktorerna motivation och SES som är starkast relaterad till elevernas skattade behärskning av svenska. Med en bakgrund från många års arbete som lärare har jag upplevt att graden av motivation styr elevernas förmåga att prestera. Därför är hypotesen att det är just motivationen som är den mest avgörande prediktorn. Om hypotesen bekräftas skulle detta vara positivt eftersom det skulle vara möjligt för lärare att påverka elevers motivation medan den socioekonomiska bakgrunden dessvärre inte går att påverka.

Studiens frågeställning är därför: Vilken av prediktorerna motivation och SES är starkast relaterad till en god självskattning av andraspråksbehärsningen hos elever i åldern 16-19 år?

3 Teoretiska utgångspunkter/Teoretisk bakgrund

Vi lever i en allt mer globaliserad värld där människor rör på sig i allt större grad. Människor flyttar till andra länder av egen vilja eller på grund av exempelvis krig och förtryck (Abrahamsson & Bylund, 2012). 2015 inträffade en stor flyktingvåg vilket innebar att mer än 160 000 människor sökte asyl i Sverige, varav 35 000 var ensamkommande barn och ungdomar (Migrationsverket, 2017). Denna stora invandring innebar att antalet elever i svenska som andraspråk ökade stort. Läsåret 2013/2014 uppgavs antalet utlandsfödda elever i gymnasieskolan vara 23% (Skolverket.se/statistik) och gymnasieskolans språkin introduktionsprogram årskurs 1 med nyanlända elever tredubblades på tre år (från 11% 2012, till 34% 2015) (Fredriksson, Lindvert & Modin, 2015).

För att alla dessa nyanlända och flerspråkiga elever ska ha möjlighet att så snabbt som möjligt nå skolframgång ställs höga krav på goda svenskkunskaper. Det räcker nämligen inte med att känna till ett språk för att kunna göra sig förstådda och bli uppfattade på rätt sätt, utan det krävs dessutom en förmåga att kunna bemästra språket på djupet, både skriftligt och muntligt. Eftersom språket är ett av de viktigaste redskapen för att kunna kommunicera med andra människor krävs god behärskning av svenska. God och snabb språkinläring innebär även att eleverna har lättare att ta till sig innehållet och nå kunskapskraven i skolans övriga ämnen (Fredriksson, Lindvert & Modin, 2015). Det ställs därmed likaså höga krav på lärare så att alla elever, oavsett förutsättningar, ska få möjlighet att lyckas i skolan.

4 Tidigare forskning

Andraspråksinläring påverkas av flera faktorer, såsom exempelvis attityd till ett språk och motivation att vilja lära sig ett språk och den sociala kontexten i vilken inlärarna befinner sig (Abrahamsson, 2009; Schumann, 1986, 1990). För vissa andraspråksinlärare går språkutvecklingen framåt, medan den för andra stannar av. I och med denna variation inom andraspråksinläringen har det diskuterats om vad som egentligen påverkar andraspråksinläring. Genom den så kallade ackulturationsmodellen har faktorer som påverkar stabilisering av utvecklingen mot målspråket men även variationen mellan olika inlärargrupper, kunnat förklaras (Schumann, 1986, 1990).

Av de faktorer som enligt ackulturationsmodellen påverkar inlärarens vilja att lära sig ett andraspråk, är den viktigaste inlärarnas syn på och attityd gentemot inlärarspråket. Avgörande för en positiv andraspråksinläring är vidare, enligt ackulturationsmodellen, att

modersmålet och tillhörigheten till den ursprungliga kulturen inte befästs, utan att individen även kan identifiera sig med målspråket, målspråkstalarna samt den rådande kulturen i målspråkslandet. Det betyder att förstaspråket med dess tillhörande traditioner och kultur bevaras samtidigt som det nya språket med dess tillhörande kultur anammas. Ju större skillnaden mellan förstaspråket och inlärarspråket är, desto större inlärnings svårigheter innebär det för inlärarna. Om språken och kulturerna däremot ligger nära varandra ökar benägenheten hos inlärarna att vilja anamma det nya språket och dess kultur. Därmed har inlärarnas attityd gentemot målspråket en avgörande roll för deras motivation att vilja lära sig målspråket (Abrahamsson, 2009; Schumann, 1986, 1990).

Att definiera begreppet motivation, inklusive motivationen att lära i skolan, är dock svårt. Få begrepp har blivit definierade på så många olika sätt som just motivation (Giota, 2006). Begreppet motivation har på grund av sin komplexitet olika slags definitioner. Bland definitionerna har nämnts; intresse, inre och yttre motivation, lärande- och prestationsmål och vilka förväntningar och attityder individer har på olika saker (Giota, 2006). Trots att det råder delade meningar om hur begreppet motivation ska definieras har studier visat att det förekommer tydliga samband mellan elevers motivation för skolarbete, deras kognitiva engagemang och hur väl de presterar i skolan. Utöver motivation har även undervisnings-situationen, grupsammansättningen och gruppdynamiken i vilken språkinläringen sker, visat sig vara betydande för en positiv andraspråkutveckling (Gardner, 1985; Gardner & Lambert, 1959). Även graden av ansträngning som läggs ner på studierna och elevernas syn på sin egen språkkompetens har visat sig vara avgörande för en positiv andraspråkutveckling. Studierna visar dessutom positiva relationer mellan elever som använder sig av medvetna inlärningsstrategier och deras skolframgång. Motivation har visat sig vara en viktig faktor för inläring genom att elever som har en positiv attityd till skolan och tror sig klara av skolans ämnen och krav har haft lättare för att nå sina mål (Gardner, 1985; Gardner & Lambert, 1959; Giota, 2006).

Lärarens betydelse i form av tydliga instruktioner, syfte och krav har visat sig vara framgångsfaktorer för en lyckad skolframgång. Corwin och Miles gjorde en studie på universitetsstuderande i USA (2008), där resultatet dock visade att motiverade och högpresterande elever som var medvetna om fungerande inlärningsstilar och använde sig av dem, per automatik inte nådde höga resultat i form av höga betyg. Däremot är det de elever som är medvetna om vad som efterfrågas i undervisningen och som är medvetna om undervisningens syfte och krav som når skolframgång och har lättast att ta till sig

undervisningen (Corwin & Miles, 2008). Detta bekräftas även av andra studier (Boekaerts, Pintrich & Zeidner, 2000).

Förutom motivation har även SES visat sig påverka elevers andraspråksutveckling. Förhållandet mellan SES och språkutveckling har visat att lägre SES predicerar sämre resultat i skolans teoretiska ämnen, vilket även inkluderar andraspråksutvecklingen (Hoff, 2003; Bornstein, 2003). Moderns utbildningsnivå är den faktor som har visat sig vara mest avgörande och har därför blivit mest undersökt i barns andraspråksutveckling. Det är moderns utbildningsnivå som SES hänvisar till i denna studie. En studie av språkutvecklingen i det första språket har visat att samband mellan moderns utbildningsnivå hur mycket hon pratade med sin tvååring vilket i sin tur relaterade till barnets ordförrådsutveckling (Hoff, 2003). Det är alltså inte SES i sig som orsakar resultaten utan snarare en relation mellan moderns utbildningsnivå och det språkliga inflödet barnet blir exponerat för.

Dessutom har lägre SES-bakgrund visat sig vara relaterat till att föräldrarna spenderade mindre tid med sina barn och att deras verbala kommunikation med barnen var av sämre kvalitet i jämförelse med kommunikationen mellan föräldrar och barn från högre SES-bakgrund (Hart & Risley, 1992). I denna studie definierades en lägre kvalitet som ett begränsat ordval och kortare meningar. Liknande resultat har påvisats för andraspråksinlärning. I en av dessa studier var mammans andraspråkskunskaper relaterade till hennes utbildningsnivå, vilket påverkade i vilken grad barnet nådde åldersadekvat grammatikbehärskning i andraspråket (Chondrogianni & Marinis, 2011). Dock fanns det ingen relation mellan SES och barnets behärskning av mer komplexa språkliga strukturer.

Förutom inflödet av språk har föräldrars engagemang och intresse i barnens skolgång samt föräldrarnas uppvisade attityder gentemot målspråket och dess tillhörande kultur stor påverkan på barnens attityd och prestationsförmåga (Abrahamsson & Bylund, 2012; Axelsson & Magnusson, 2012; Gardner, 1985). Som en summering av relationen mellan andraspråksutveckling och SES har det visat sig att föräldrarnas utbildningsbakgrund, och föräldrarnas syn på utbildning påverkar barnens skolgång (Bornstein, Hahn, Suwalsky, & Haynes, 2003; Dollaghan, Campbell, Paradise, Feldman, Janosky, Pitcairn, et al., 1999).

5 Metod och material

5.1 Val av undersökningsmetod

Tre studenter har varit delaktiga i projektet "Påverkan på andraspråksinlärning" med handledning av Annika Andersson. Syftet med projektet var att undersöka vilken eller vilka

bakgrundsfaktorer som predicerar en snabb och bra inlärning av svenska som andraspråk i en äldre population med varierade modersmål och ålder. Inom detta område utformade sedan varje uppsatsskribent sin specifika frågeställning och hypotes. Ett webbaserat frågeformulär (Google formulär) utarbetades tillsammans av uppsatsskribenterna för att underlätta insamlingen av en större mängd data. För att nå ut till ytterligare deltagare skickades även enkäten ut i en Facebook-grupp, ”Vi som lär oss svenska”, var personer med olika etnisk bakgrund och modersmål var representerade.

Vissa frågor var gemensamma för alla tre uppsatsskribenter medan andra var specifika för varje uppsatsskribent. Ifrån det gemensamma materialet valdes sedan var och en ut de frågor ut som var intressanta för ens särskilda studie. I denna studie är fokus på frågorna gällande demografi (ålder, kön och vilka språk som representerades i målgruppen), motivation, mödrarnas utbildningsnivå (SES) samt frågor gällande självskattning av respondenternas egen språkbehärskning (Bilaga A).

Frågorna i enkäten var delvis baserade på frågor genomförda av Hollingshead (1975) och Gullberg & Indefrey (2003). Frågorna gällande självskattningen av behärsningen av svenska bearbetades för att överensstämma med förmågorna i kursplanen för svenska som andraspråk på gymnasiet. Dessa förmågor behandlar förståelsen av svenska i interaktion och produktion i tal och skrift (Skolverket, 2011). Enkäten låg tillgänglig för respondenter att besvara under fyra veckor.

5.2 Urval och avgränsningar

Det totala antalet respondenter som ingick i studien utförd av de tre uppsatsskribenterna, inkluderade elever som läser svenska som andraspråk på gymnasiet, vuxna studenter på SFI och grundläggande vuxenutbildning på tre skolor i södra Sverige och uppgick till 60 individer. Respondenterna som ingick i denna studie bestod av 22 elever i åldern 16-19 år (Tabell 1), med olika modersmål och med varierad vistelsetid i Sverige. Anledningen till att just dessa 22 respondenter valdes ut var att de låg inom åderspannet för undersökningens fokus.

I denna studie undersöktes målgruppens ålder, kön, SES (Tabell 1) och vilka språk som var representerade i gruppen (Figur 1), deras attityder till och motivation för att vilja lära sig svenska (10 a-f, Bilaga A) och deras självskattning av behärskning av svenska (20 a, c, e, g, i, Bilaga A). Därför valdes endast frågor gällande detta ut och analyserna fokuserar endast på dessa frågor.

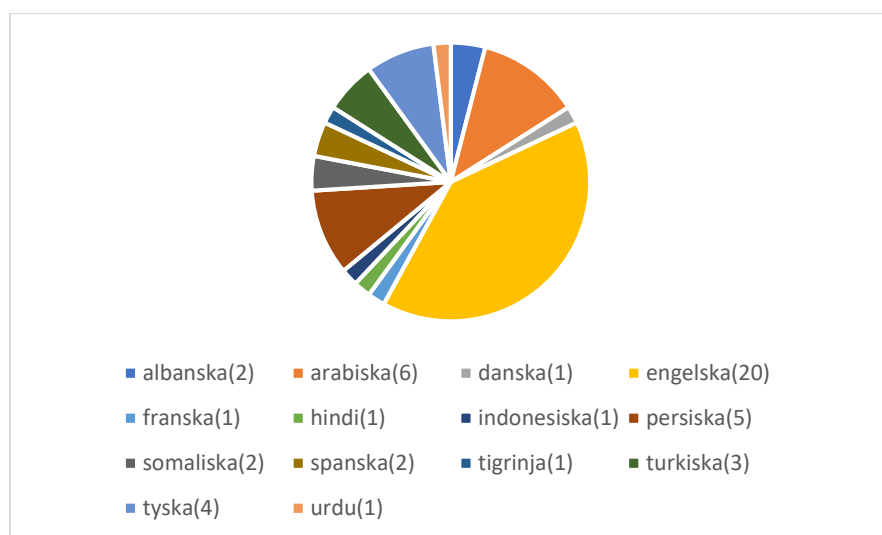
Antalet kvinnor som deltog i studien var 15 och män 8 och medelåldern för respondenterna var 17,6 år. Medelvärde för SES var för dessa studenter 4,5, vilket betyder att de flesta av respondenternas mödrar har minst en fullgjord gymnasieutbildning (Tabell 1).

Tabell 1

Urval

Antal (Kv)	SES* (SD)	Ålder (SD)
22 (15)	4,5 (1,4)	17,6 (0,19)

Noteringar: Kv: Kvinnor, SES: socioekonomisk status, mäts som moderns högsta utbildningsnivå, 1: mindre än årskurs 7, 2: fullgjord grundskola (åk 9), 3: något år på gymnasiet, 4: fullgjord gymnasieutbildning, 5: minst ett år på högskola eller universitet, 6: fullgjord högskole- eller universitetsutbildning. Ålder anges i År; månader. *SD*: standard deviation (standardavvikelse). * tre deltagare lämnade inga uppgifter.

Figur 1. Representerade språk. Eleverna angav alla språk de använder eller har kunskap i (här anggett som andel av gruppen som pajdel och som antal inom parantes). Av de 22 respondenterna angav en övervägande del kunskaper i engelska och drygt en tredjedel även arabiska. Övriga språk var angivna av en till fyra talare vardera.

5.3 Genomförande

Innan undersökningen genomfördes informerades studenterna om syftet med undersökningen och de fick en förfrågan om att medverka i studien. De som tackade ja till medverkan fick fylla i en samtyckesblankett, vilken delades ut och samlades in under informationstillfället. Att ge sitt samtycke före en enkätundersökning överensstämmer med Vetenskapsrådets rekommendationer om god forskningssed (Stafström, 2017). Vidare uppmanades studenterna att undersöka vilken utbildningsnivå deras föräldrar har så att de veckan därpå skulle kunna

besvara samtliga frågor i enkäten. Samtliga av de som tackade ja till medverkan i studien besvarade enkäten.

För att underlätta genomförandet gjordes enkätundersökningen under lektionstid, med närvaro av uppsatsskribenten. Eleverna fick därmed möjlighet att få eventuella frågor gällande enkäten besvarade av denne. Förtydliganden handlade om att förklara ord och begrepp som var svåra att förstå. Likaså behövdes frågorna gällande graderingsskalan (motivationsfrågorna: 10a-f, Bilaga A och självskattningen: 20 a, c, e, g, i, Bilaga A) förtydligas för att respondenterna skulle förstå hur de skulle gradera anledningar till att vilja lära sig svenska och sin behärskning av svenska.

5.4 Bearbetning av material och analysmetod

För den del av projektet som behandlas i denna uppsats togs information upp gällande demografiska data såsom ålder, kön och vilka språk respondenterna hade kännedom i och de frågor som var knutna till motivation (10 a-f, Bilaga A) och självskattning av behärskning av svenska (20 a, c, e, g, i, Bilaga A).

Respondenternas motivationsgrad av att vilja lära svenska analyserades som svar gällande deras skattning av hur viktigt de ansåg det var att lära sig svenska (20 a, c, e, g, i, Bilaga A). Denna skattning gjordes på en Likertskala från ett—*inte viktigt* till sex—*mycket viktigt*. Ett medelvärde för varje respondents skattning av motivationen räknades ut. Även ett medelvärde av självskattningen över hur väl de ansåg sig behärska svenska räknades ut. Viktigt här är att notera att medelvärde som räknades ut var för totalvärdet för de olika typerna av behärskning (20 a, c, e, g, i, Bilaga A) och räknades ut för varje individ.

Analysen gällande SES gjordes genom att undersöka svaren som behandlade moderns utbildningsbakgrund vilket i tidigare studier visat sig vara den enskilt bästa företräddaren för SES (Bornstein, 2003). Värdena för motivationsfaktorn och SES korrelerades sedan med medelvärdet för självskattningen. En korrelation mäter sambandet mellan två variabler och kan vara positivt eller negativt. Ett positivt värde på en korrelation betyder att när den ena variabeln ökar går även den andra variabeln upp (t.ex., med ökande motivation ökar språkbehärsningen). Medan ett negativt värde betyder att när den ena variabeln ökar minskar den andra variabeln (t.ex., med ökande motivation minskar språkbehärsningen). I studien användes R^2 som mått på korrelationens grad eftersom den anger hur mycket av variansen i den beroende variabeln (språkbehärsningen) kan förklaras av de två oberoende variablerna (motivation och SES).

5.5 Forskningsetiska aspekter

För att respondenterna skulle bli underrättade om studiens syfte och tillvägagångssätt delades en samtyckesblankett (Bilaga B) ut före genomförandet av enkäten. Eftersom samtliga deltagare var minst 16 år behövdes inte vårdnadshavares underskrift, utan respondenterna fick själva ge sitt samtycke till deltagande i studien. De fick även information om vilka som kommer att ta del av arbetsmaterialet, skribenternas kontaktuppgifter, rätten att avsluta deltagandet om så önskas och om att deltagande i studien är frivilligt (Stafström, 2017).

Enkätundersökningen var anonymiserad på så sätt att den gjordes på Google formulär. Anonymiseringen innebar att respondenterna inte behövde oroa sig över att deras svar skulle kunna identifieras. Att kunna identifieras kan upplevas otryggt, och kan leda till att respondenterna inte uppger sanningsenliga svar. Risken kan vara särskilt betydande om respondenterna har en relation till uppsatsskribenten. Därför är anonymisering vid enkätundersökningar av stor vikt. (Denscombe, 2017).

5.6 Reliabilitet och validitet

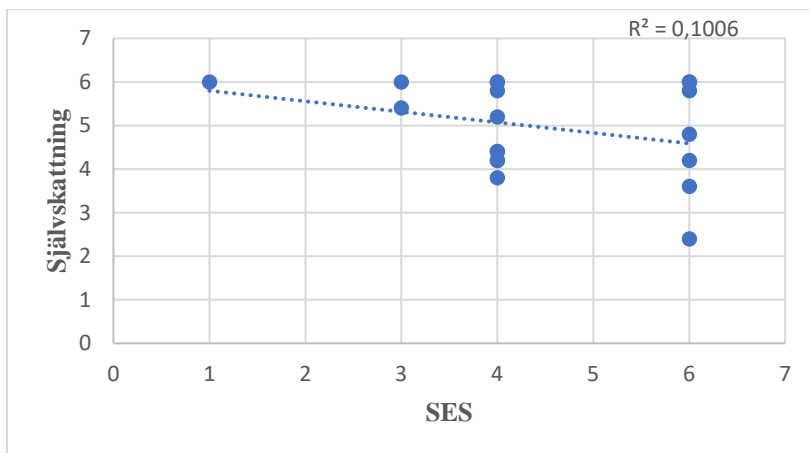
Enkätundersökning som kvantitativ metod valdes vid den här studien för att på enklaste sätt nå ut till så många respondenter som möjligt. Studien kan anses vara reliabel då den genomfördes genom en enkätundersökning, vilket innebär att det var ett relativt stort antal respondenter som deltog i undersökningen. Att respondenterna kunde vara anonyma då enkäten genomfördes på Google formulär, kan likaså göra den mer tillförlitlig, eftersom respondenterna inte behövde oroas över att kunna bli igenkända (Denscombe, 2017).

För att säkerhetsställa frågornas reliabilitet och validitet utgick vi från tidigare genomförda frågor från enkäter. För SES använde vi oss av Hollingshead (1975), för språklig historia och bakgrund Gullberg och Indefrey (2003). Frågorna gällande självskattning (20 a, c, e, g, i, Bilaga A) och motivation (10 a-f, Bilaga A) baserades på Masgoret och Gardners studie gällande motivation (2003). De bearbetades dock och formulerades på ett sätt så att de skulle passa rådande förmågor för svenska som andraspråk i läroplanen för svenska som andraspråk på gymnasiet. Förmågorna behandlar förståelse och behärskning av svenska vid läsning, skrivning och interaktion (Skolverket, 2011).

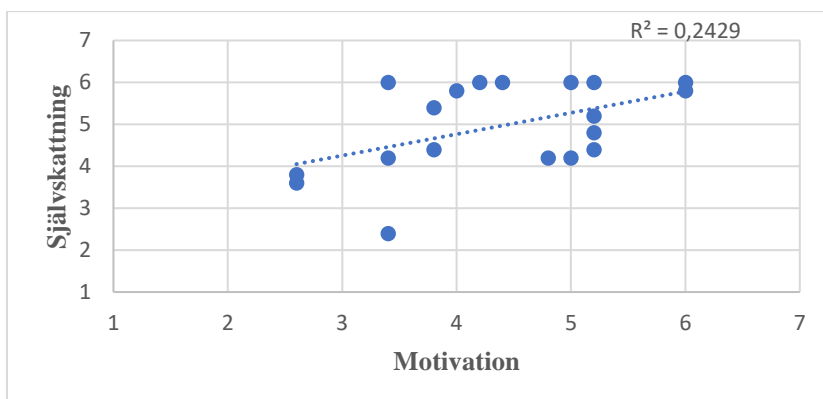
6 Resultat och analys

Korrelationen mellan SES och medelvärdet för självskattningarna på språkbehärsksningen av svenska (20 a, c, e, g, i, Bilaga A) var svagt negativ. Det innebär att respondenterna skattade sin språkbehärsksning i svenska som lägre med högre SES (Figur 2). Korrelationen mellan motivation och självskattning var däremot positiv (Figur 3). Det betyder att respondenter som känner sig motiverade skattar sin förmåga högre än de som inte känner sig motiverade att lära sig svenska.

Motivationen har mätts genom att respondenterna har fått gradera hur gärna de vill lära sig svenska för att kunna få ett jobb, för att de tycker om språket, för att få vänner, för att känna sig mer svenska och för att underlätta för inlärnigen av övriga ämnen (Figur 3).

Figur 2. SES och språkbehärsksning. Språkbehärsksningen mättes som självskattning och visas här på X-axeln som ett medelvärde på självskattningen av hur väl respondenterna uppgett att de behärskar svenska när: a) någon talar, b) förstår när läser själv, c) samtalar (interagerar), d) talar själv och e) skriver själv. Självskattningen angavs på en sexgradig Likertskala från 1: inget behärskande alls till 6: stort behärskande.

Figur 3. Korrelation mellan motivation och självskattning av svenska. Både motivation och självskattningen har graderats genom en sexgradig skala från 1: mycket lite till 6: väldigt mycket.

7 Diskussion

7.1 Resultatdiskussion

Studiens hypotes att motivationen skulle vara den mest betydande prediktorn för respondenternas självskattade behärskning av svenska bekräftades i denna undersökning i och med att respondenternas motivation korrelerar positivt. Det betyder att respondenter som känner sig motiverade skattar sin behärskning av svenska högre än de som inte känner sig motiverade att lära sig svenska.

Detta borde vara ett glädjande resultat för lärare, eftersom motivationen är det som är enklast att påverka genom exempelvis tydlig undervisning och engagemang hos lärare. Om det istället hade visat sig vara SES som hade varit den mest avgörande prediktorn för behärskning av svenska hade det varit svårare att påverka för lärare eftersom det har med hem- och samhällsliga förhållanden att göra.

Variationen bland respondenternas SES i denna studie var liten då merparten av respondenterna i denna studie visade sig komma från familjer med relativt hög SES, eftersom de flesta respondenternas mödrar har som lägst genomfört ett fullgjort gymnasieprogram. Resultatet visar att korrelationen mellan SES och självskattningen är svagt negativ. Det innebär att ju högre SES respondenterna kommer från desto lägre skattar de sin färdighet i svenska, vilket är ett intressant och oväntat resultat. Det förväntade resultatet var att respondenter från hög SES borde skatta sin språkbehärskning högt eftersom de har stora förutsättningar att exempelvis få hjälp och stöttning av sina föräldrar. Trots att dessa elevers föräldrar har ett annat modersmål än svenska och kan ha svårigheter i det svenska språket har de troligtvis större förmåga att hjälpa sina barn med skolarbetet än föräldrar från lägre SES. Det beror på att de själva har högre utbildningsbakgrund och mer studievana. Dessutom har dessa föräldrar ofta en positivare syn på skolan och värderar därmed utbildning och ansträngning i skolan högre än vad föräldrar från lägre SES gör (Bornstein, Hahn, Suwalsky, & Haynes, 2003; Dollaghan, Campbell, Paradise, Feldman, Janosky, Pitcairn, et al., 1999).

Anledningen till detta oväntade resultat kan vara att personer som kommer från familjer med hög SES ställer högre krav på sig själva än vad personer från lägre SES gör. Därmed upplever de kanske att de inte behärskar svenska så pass bra som förväntat.

Trots att resultatet i denna studie visade att motivationen är den mest betydande prediktorn för en god självskattad behärskning av svenska, är det viktigt att vara medveten om att det inte går att bortse från att SES har betydelse för hur väl elever lyckas i sin andraspråksutveckling. Oavsett föräldrars utbildningsnivå är det viktigt att eleverna ges de

förutsättningar som krävs och det stöd de behöver för att nå skolframgång (Axelsson & Magnusson, 2012). Det är dock av ännu större vikt för eleverna från hem med lägre SES att deras behov tillgodoses, eftersom de inte alltid får hjälp och stöttning från sina vårdnadshavare (Hart & Risley, 1992). Skolan har därmed en betydande uppgift att fylla genom att kompensera för denna avsaknad. Skolledare behöver ge lärarna de förutsättningar som krävs för att skolans lärare ska lyckas genomföra bra och effektiv undervisning, svenska som andraspråksutbildningar behöver utökas och samordning kring de flerspråkiga elevernas skolgång behöver göras (Axelsson & Magnusson, 2012).

Corwins och Miles (2008) studie på universitetsstudierande i USA bekräftar betydelsen av lärares tydlighet i undervisningen. Vet eleverna vad som efterfrågas av dem i undervisningen, blir de troligtvis mer motiverade att ta sig an uppgifter i undervisningen eftersom de märker att de lyckas. För att elever ska lyckas nå skolframgång, krävs det att eleverna vet vad de ska fokusera studierna på och i och med denna vetskap kan även eleverna känna större motivation att vilja lära sig.

7.2 Metoddiskussion

Eftersom de tre uppsatsskribenterna som samverkade i detta projekt kommer från olika städer i Sverige, var det svårt att träffas regelbundet. För att underlätta insamlandet av en större mängd data utvecklades ett formulär online vilket både underlättade utvecklandet av formuläret och arbetet med insamling av material. Dessutom är ett onlineformulär ett miljövänligare alternativ och kostnadsbesparande eftersom inga papper behöver skrivas ut (Denscombe, 2017).

En negativ aspekt med ett gemensamt frågeformulär där flera uppsatsskribenter får sina specifika frågeställningar besvarade, är ett ökat antal frågor i undersökningen. Ett ökat antal frågor leder till att insamlandet av data kräver mer tid. Därpå följer risken att respondenterna inte besvarar varje fråga noggrant, utan tröttnar och bara klickar i svar slumpmässigt. Något som kan ha förhindrat att så blev fallet var att det var variation i frågornas utformande genom att vissa frågor var graderingsfrågor, andra ifyllningsfrågor och ytterligare en variant där respondenterna uppmanades att ge egna kommentarer. Variation i utformningen av frågor kan ha förhindrat risken att respondenterna blev uttråkade, trots att antalet frågor var många (Denscombe, 2017).

Eftersom några frågor upplevdes vara svårförståeliga på grund av språksvårigheter hos vissa respondenter, krävdes ett förtydligande av en del frågor. Uppsatsskribenten var medveten om vikten av att vara objektiv vid förtydligande av frågor för att inte riskera att påverka

respondenternas åsikter. Förtydliganden var dock ett krav för att respondenterna skulle ha möjlighet att kunna besvara samtliga frågor. Dessutom anses standardiserade frågeformulär, vilket detta var, vara en objektivare metod än exempelvis intervjuer. Risken att respondenternas åsikter påverkas vid en intervjusituation är större, eftersom det föreligger en risk att respondenterna svarar det de tror att intervjupersonen vill att de ska svara (Denscombe, 2017).

Respondenterna gjorde en självskattning av sin språkkompetens. Vid en självskattning sker en subjektiv bedömning, vilket skulle kunna ifrågasätta metodens tillförlitlighet. Fördelarna med denna metod övervägde dock eftersom den var den mest tidseffektiva och lämpliga metoden att använda med tanke på den förhållandevis knappa tid som fanns till förfogande.

7.3 Slutsatser

Denna studie visar att motivationen är den starkaste prediktorn för en hög självskattad behärskning av svenska, vilket är positivt och glädjande för lärare. I och med denna vetskap är det än viktigare att lärare anstränger sig och gör sitt yttersta för att motivera sina elever att vilja lära sig svenska som andraspråk. Studier har som nämnts tidigare visat att lärarens tydlighet och engagemang är viktiga för att eleverna ska känna motivation och vilja att lära. Tydlighet och engagemang hos lärarna leder sedan i sin tur till positiva attityder hos eleverna (Giota, 2006; Corwin & Miles, 2008; Boekaerts, Pintrich & Zeidner, 2000; Gardner, 1985; Gardner & Lambert, 1959). Med anledning av denna kännedom borde dels mer tid läggas på att hitta effektiva metoder för att lärare ska kunna motivera sina elever, dels undersöka vad som upplevs motiverande för eleverna.

7.4 Vidare forskning

I motsats till förväntningen att replikera tidigare resultat av ett positivt samband mellan SES och språklig färdighet skattar gymnasieeleverna med svenska som andraspråk i denna studie sin svenskförmåga lägre med högre SES. Eftersom respondenterna i denna studien generellt rapporterar högre SES-bakgrund (d.v.s. föräldrarnas utbildningsbakgrund) är det möjligt att SES-resultaten i denna studie är missvisande eftersom det var så liten variation i målgruppens SES. Därför skulle det vara intressant att jämföra resultaten från denna studie med resultat från en målgrupp av respondenter antingen från lägre SES eller med större varians i SES.

Tidigare forskning som har visat en positiv relation mellan SES och språkbehärskning har haft deltagare med mer varierad SES-bakgrund (t.ex. Hoff, 2003). Dessutom mättes den faktiska språkbehärskning i form av olika språktest, snarare än självskattning som användes i denna uppsats. För att säkerställa resultaten från respondenternas självskattning skulle det därför finnas ett behov av att göra en jämförelse mellan respondenternas självskattning av färdigheterna i svenska i denna studie med deras faktiska resultat, i form av uppnådda betyg och bedömningar i svenska som andraspråk.

Då dessa elever går på gymnasiet och därmed har godkända betyg i svenska som andraspråk från grundskolan, har de kommit relativt långt i sin andraspråkutveckling. Med anledning av detta kanske de ställer högre krav på sina språkfärdigheter, än vad de borde. Även detta skulle kunna vara en anledning till att de skattade sin språkbehärskning lägre än förväntat. För att med säkerhet kunna bekräfta resultaten från SES i denna studie skulle det därför vara intressant att undersöka om SES överensstämmer eller inte med självskattningen av språkbehärsningen bland deltagare som nyligen anlant till Sverige och inte har kommit så långt i sin språkutveckling.

Man kan vidare ställa sig frågan vad SES i denna studie egentligen mäter. Som nämnts tidigare är det inte mödrarnas utbildningsnivå i sig som avgör hur väl barnen lyckas med språkutvecklingen, utan snarare om och på vilket sätt föräldrarna samtalar och interagerar med sina barn. Det som påverkar språkutvecklingen är både kvalitén i det språkliga inflödet och mängden språk barnen exponeras för. Eftersom språkkvalitén inte har undersökts i denna studie går det inte att avgöra hur förhållandena är i dessa fall.

Trots att det möjligtvis skulle visa sig att SES skulle ha större betydelse i andra målgrupper än vad den hade i denna studie, så är det ändå min övertygelse att motivationen är en starkare prediktor än SES. Om det skulle visa sig att motivationen är den mest avgörande prediktorn även i en studie med personer från lägre eller mer varierad SES och bland nyanlända personer, skulle det i ännu högre grad bekräfta vikten av lärarnas betydelse att motivera sina elever till att vilja lära sig svenska som andraspråk.

Referenser

- Abrahamsson, N. & Bylund, E. (2012). Andraspråksinläring och förstaspråksutveckling i en andraspråkskontext. I K. Hyltenstam, M. Axelsson, & I. Lindberg (Red.), *Flerspråkighet – En forskningsöversikt* (ss.153-246). Stockholm: Vetenskapsrådet.
- Abrahamsson, N. (2009). *Andraspråksinläring*. Lund: Studentlitteratur.
- Axelsson, M. & Magnusson, U. (2012). DEL III Forskning om flerspråkighet och kunskapsutveckling under skolåren. I K. Hyltenstam, M. Axelsson & I. Lindberg (Red.), *Flerspråkighet – En forskningsöversikt* (ss.247-367). Vetenskapsrådets Rapportserie nr. 5: 2015.
- Bernstein, B. (1961). Social class and linguistic development: A theory of social learning. *Education, Economy and Society*, 288-314.
- Boekaerts, M., Pintrich, P.R., & Zeidner, M. (2000). *Handbook of self-regulation*. San Diego, CA: Academic Press.
- Bornstein, M. H., Hahn, C.-S., Suwalsky, J. T. D., & Haynes, O. M. (2003). Socioeconomic status, parenting, and child development: The Hollingshead four-factor index of social status and the socioeconomic index of occupations. I M. H. Bornstein & R. H. Bradley (Red.), *Socioeconomic status, parenting, and child development* (ss. 29-82). Mahwah, NJ, US: Lawrence Erlbaum Associates Publishers.
- Chondrogianni, V. & Marinis, T. (2011). *Differential effects of internal and external factors on the development of vocabulary, tense morphology and morpho-syntax in successive bilingual children*. John Benjamins Publishing Company
- Corwin, S., Miles, KM. (2008). Pursuing their own learning agenda: How mastery-oriented students jeopardize their class performance. *Contemporary Educational Psychology*.
- Damber, U. (2010). *Reading for Life. Three Studies of Swedish Students' Literacy Development*. (PhD) Linköping Studies in Behavioural Science No. 149. Linköpings Universitet.
- Denscombe, M. (2017). *Forskningshandboken: för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna*. Lund: Studentlitteratur
- Dollaghan, C. A., Campbell, T. F., Paradise, J. L., Feldman, H. M., Janosky, J. E., Pitcairn, D. N., et al. (1999). Maternal education and measures of early speech and language. *Journal of Speech, Language, and Hearing Research*, 42, 1432–1443.
- Fredriksson, A., Lindvert, J. & Modin, H. (2015). *Skolverkets lägesbedömning 2015* (421). Nerladdad från www.skolverket.se
- Gardner, R.C. (1985). *Social psychology and second language learning: The role of attitudes and motivation*. London: Arnold

- Gardner, R.C & Lambert, W. (1959), Motivational variables in second language acquisition. *Canadian Journal of Psychology*, 13, 266–272.
- Giota, J. (2006). Självbedöma, bedöma eller döma? Om elevers motivation, kompetens och prestationer i skolan. *Pedagogisk Forskning i Sverige*, 2, 94–115. Institutionen för Pedagogik och didaktik, Göteborgs universitet.
- Golberg, H., Paradis, J., & Cargo, M. (2008). Lexical acquisition over time in minority first language children learning English as a second language. *Applied Psycholinguistics*, 29(01), 41-65.
- Gullberg, M., & Indefrey, P. (2003). Language background questionnaire *The Dynamics of Multilingual Processing*. Nijmegen: Max Planck Institute for Psycholinguistics.
- Hart, B., & Risley, T. R. (1992). American parenting of language-learning children: Persisting differences in family-child interactions observed in natural home environments. *Developmental Psychology*, 28(6), 1096- 1105.
- Hoff, E. (2003). The specificity of environmental influence: Socioeconomic status affects early vocabulary development via maternal speech. *Child Development*, 74(5), 1368-1378.
- Hollingshead, A. B. (1975). *Four factor index of social status*. Manuscript.
- Masgoret, A.-M., & Gardner, R. C. (2003). Attitudes, motivation, and second language learning: a meta-analysis of studies conducted by Gardner and associates. *Language Learning*, 53(1), 123-163.
- Migrationsverket. (2017). Mitt i världen. https://www.migrationsverket.se/download/18.4100dc0b159d67dc61465c0/1521627600648/Migrationsverket_mitt_i_v%C3%A4rlden.pdf. (hämtad 2018-06-25).
- Nelson Wareborn, M. (2004). *Minst 100 nya ord i veckan ska läsas in. Vem har motivation och uthållighet för det? Andraspråksinlärarens strategianvändning i ordinläring*, Rapporter från institutionen för pedagogik och didaktik. Göteborgs Universitet. 2004:04
- Oller, D. K, Pearson, B., & Cobo-Lewis, A. B. (2007). Profile effects in early bilingual language and literacy. *Applied Psycholinguistics*, 28, 191-230
- Schumann, J. H. (1986). Research on the Acculturation Model for Second Language Acquisition. *TESL Applied Linguistics Journal of Multilingual and Multicultural Development*, 7(5), 379-392
- Schumann, J. H. (1990) Extending the Scope of the Acculturation/Pidginization Model to Include Cognition. *TESOL Quarterly*, Vol. 24, No. 4, pp. 667-684
- Skolverket. (2011). *Läroplaner, ämnen och kurser. Ämnesplan för gymnasieskolan*. Stockholm: Skolverket.
- Stafström, S. (2017). *God forskningssed (VR1708)*. Stockholm: Vetenskapsrådet.

- Håller inte med Håller med
1 2 3 4 5 6
- 9b, Jag tycker om att tala svenskan
Håller inte med Håller med
1 2 3 4 5 6
- 9c, Jag tycker det är viktigt att vara bra på mitt modersmål
Håller inte med Håller med
1 2 3 4 5 6
- 9d, Jag tycker det är viktigt att vara bra på svenska.
Håller inte med Håller med
1 2 3 4 5 6
- 10a, Det är viktigt att lära sig svenska för att förstå och bli en del av den svenska kulturen
Håller inte med Håller med
1 2 3 4 5 6
- 10b, Det är viktigt att lära sig svenska för att kunna få ett jobb
Håller inte med Håller med
1 2 3 4 5 6
- 10c, Jag vill lära mig svenska för jag tycker om språket
Håller inte med Håller med
1 2 3 4 5 6
- 10d, Jag vill lära mig svenska för att få vänner
Håller inte med Håller med
1 2 3 4 5 6
- 10e, Jag vill lära mig svenska för att känna mig mer svensk
Håller inte med Håller med
1 2 3 4 5 6
- 10f, Jag vill lära mig svenska för att det underlättar lärandet i övriga skolämnen
Håller inte med Håller med
1 2 3 4 5 6
- 11a, Ser du dig som flerspråkig? Ja Nej Vet ej
- 11b, Förklara
- 12a, Är flerspråkighet något positivt? Ja Nej Vet ej
- 12b, Förklara
- 13a, Kan färdigheter i ditt modersmål göra det lättare för dig att lära dig svenska?
Inte alls Väldigt mycket
1 2 3 4 5 6
- 13b, Förklara
- 14a, Kan färdigheter i ditt modersmål göra det lättare för dig att lära dig andra skolämnen?
Inte alls Väldigt mycket
1 2 3 4 5 6
- 14b, Förklara
- 15a, Är det viktigt att du får fortsätta läsa och bli bättre på ditt modersmål?
Inte alls Väldigt mycket
1 2 3 4 5 6
- 15b, Förklara
- 15c Vilka fördelar ser du med att fortsätta lära dig och bli bättre på ditt modersmål parallellt med det svenska språket? Ge exempel
- 15d Vilka nackdelar ser du med att fortsätta lära dig ditt och bli bättre på ditt modersmål parallellt med det svenska språket? Ge exempel.

Nedan följer 4 frågor och delfrågor om hur ditt modersmål används i skolan och i undervisningen.

16a, I vilken utsträckning anser du att din skola arbetar för att stötta och stärka din flerspråkighet?

Inte alls Våldigt mycket

1 2 3 4 5 6

16b, Förklara

17 a, I vilken utsträckning synliggörs ditt modersmål i skolan/i klassrummet?

Inte alls Våldigt mycket

1 2 3 4 5 6

17b, Förklara

18a, Stärker undervisningens upplägg din flerspråkighet?

Inte alls Våldigt mycket

1 2 3 4 5 6

18b, Förklara

18c, Hur tror du att undervisningen skulle kunna förbättras så att både ditt modersmål och din svenska utvecklas?

18d, Skulle det underlätta om utbildningen i svenska delvis bedrevs på engelska?

Inte alls Våldigt mycket

1 2 3 4 5 6

19a Hur använder du dig av dina tidigare studier när du studerar svenska?

Förklara och ge exempel.

19b, Får du hjälp med dina studier i svenska av dina föräldrar eller annan målsman?

Förklara och ge exempel.

Nedan följer 10 frågor där vi vill att du fyller i hur bra du anser att du är på dina språk. Detta är en så kallad självskattning.

20a, Hur väl uppfattar du att du förstår när någon tilltalar dig på svenska?

Stora svårigheter Inga svårigheter

1 2 3 4 5 6

20b, Hur väl uppfattar du att du förstår när någon talar till dig på ditt modersmål?

Stora svårigheter Inga svårigheter

1 2 3 4 5 6

20c Hur väl uppfattar du att du förstår när du läser texter på svenska?

Stora svårigheter Inga svårigheter

1 2 3 4 5 6

20d, Hur väl uppfattar du att du förstår när du läser texter på ditt modersmål?

Stora svårigheter Inga svårigheter

1 2 3 4 5 6

20e, Hur väl uppfattar du att du kan föra ett samtal på svenska?

Stora svårigheter Inga svårigheter

1 2 3 4 5 6

20f, Hur väl uppfattar du att du kan föra ett samtal med en annan människa på ditt modersmål?

Stora svårigheter						Inga
svårigheter	1	2	3	4	5	6
20g, Hur väl uppfattar du att du kan tala svenska?						
Stora svårigheter						Inga
svårigheter	1	2	3	4	5	6
20h, Hur väl uppfattar du att du kan tala på ditt modersmål?						
Stora svårigheter						Inga
svårigheter	1	2	3	4	5	6
20i, Hur väl uppfattar du att du kan skriva texter på svenska?						
Stora svårigheter						Inga
svårigheter	1	2	3	4	5	6
20j, Hur väl uppfattar du att du kan skriva texter på ditt modersmål?						
Stora svårigheter						Inga
svårigheter	1	2	3	4	5	6

Vi: Sara Holmström, Isabella Kihlström och Ingalill Magnusson, vill tacka dig för att du tog dig tid att delta i vår undersökning. Ett stort tack även till Annika Andersson som handleder oss i detta arbete.

Om du har några funderingar eller frågor kring studien får du gärna kontakta Annika Andersson via mail, annika.andersson@lnu.se

Bilaga B

Samtyckesblankett

Genom att skriva under denna blankett ger du ditt samtycke till att delta i en enkätundersökning som syftar till att undersöka vilken betydelse ditt modersmål, motivation samt dina föräldrars utbildningsbakgrund har för din förmåga att lära dig svenska som andraspråk.

Det du ska göra när du deltar i undersökningen är att besvara 20 huvudfrågor med tillhörande underfrågor i ett frågeformulär på Google formulär. Länkadressen till enkäten kommer du få av mig.

För att du ska kunna besvara samtliga frågor så enkelt som möjligt ber jag dig att före v.9 ta reda på hur lång utbildning dina föräldrar har. Enkätformuläret kommer sedan att fyllas i under lektionstid v.9.

- Att delta i studien är frivilligt och den insamlade informationen kommer att vara anonymiserad så att det inte går att identifiera någon som har besvarat enkäten.
- Materialet kommer enbart att användas till denna studie och utöver mig själv, kommer två andra uppsatsskribenter: Ingalill Magnusson, Isabella Kihlström och vår handledare, Annika Andersson (annika.andersson@lnu.se), ta del av materialet.
- När uppsatsen är godkänd kommer den finnas tillgängligt via Linnéuniversitetets hemsida. Om du önskar kommer jag även att presentera resultatet muntligt.

Kontakta gärna mig du har några frågor.

Vänliga hälsningar

Sara Holmström

Namn:

Skola:

Ort: Datum:

Underskrift: